

Заверен превод от английски език



ССРЕ(2010)

Страсбург, 20 октомври 2010 г.

КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПРОКУРОРИ (КСЕП)

Становище № 5 (2010)

ПРОКУРАТУРАТА И ПРАВОСЪДИЕТО ЗА НЕНАВЪРШИЛИ ПЪЛНОЛЕНИЕ ЛИЦА

ЕРЕВАНСКА ДЕКЛАРАЦИЯ

Тази Декларация е приета по време на 5-ото пленарно заседание на КСЕП, което се проведе в Ереван (Армения) на 19-21 октомври 2010 г.

ЕРЕВАНСКА ДЕКЛАРАЦИЯ

Въведение

1. Консултативният съвет на европейските прокурори (КСЕП) е създаден от Комитета на министрите на Съвета на Европа през 2005 г. със задачата да предоставя становища по въпроси, свързани с функционирането на прокурорските служби и да насърчава ефективното изпълнение на Препоръка Rec(2000)19 на Комитета на министрите към държавите членки за ролята на прокуратурата в системата на наказателното правосъдие.
2. За 2010 г., Комитетът на министрите възложи на КСЕП¹, в светлината на Резолюция № 2 за съобразено с правата на детето правосъдие², да приеме Становище за „принципите на публичната политика в правосъдието за ненавършили пълнолетие лица” и да проучи, *наред с другото*, мястото на децата преди, по време на и след съдебното производство, начина, по който могат да бъдат взети предвид интересите на децата по време на това производство и подобренията, касаещи методите, използвани от властите,

за да предоставят информация на децата за техните права и достъп до правосъдие, включително достъпа до Европейския съд по правата на човека.

3. Прокурорите са публични органи на властта, които от името на обществото и в обществен интерес осигуряват приложението на закона там, където нарушаването на закона води до наказателна санкция, вземайки под внимание както правата на отделната личност, така и необходимата ефективност на системата на наказателното правосъдие, в съответствие с Препоръка Rec(2000).

4. Ролята на прокурорите е много различна в различните държави и целта на това Становище е да се установят насоки, които да ръководят действията на всички прокурори, ангажирани в областта на правосъдието за ненавършили пълнолетие лица. Това Становище трябва да гарантира, че във всички производства, касаещи непълнолетни лица, в които участват прокурори, се прилагат определени основни принципи с оглед нивото на зрялост, уязвимост и интелектуални способности на непълнолетния, независимо дали качеството му е на непълнолетен, който нарушава закона, жертва или на свидетел. Спазването на тези принципи се прилага на всички етапи на производството, което означава преди процеса, по време на изслушването, по време на изпълнението на решението и по време на изпълнение на решенията относно непълнолетните.

5. В случаи, засягащи непълнолетни лица, прокурорите следва да обърнат специално внимание на постигането на подходящ баланс между интереса на обществото и целите на правосъдието, от една страна, и, от друга страна, интересите, специалните нужди и уязвимостта на непълнолетните лица.

6. В държавите, в които прокурорите имат компетентност извън областта на наказателното право (например в семейното, свързаното с попечителството и административното право), те следва винаги да подкрепят основните права и свободи, и, по-специално, принципите относно специалната защита на непълнолетните, както е посочено в това Становище.

7. Следните принципи се прилагат, когато те са в рамките на компетентността на прокурорите и са в съответствие с националното право.

8. Принципите по това Становище относно непълнолетните лица могат да се прилагат и спрямо млади пълнолетни лица.

9. Освен това КСЕП изразява желанието си държавите членки да предприемат надлежни мерки за борба срещу други социално-икономически корени, които могат да доведат до извършване на престъпления от непълнолетни лица (например, липса на дом, безработица, липса на образование).

Референтни документи

10. КСЕП е изготвил това Становище въз основа на отговори от 37 държави членки на специален въпросник по тази тема³.

11. Това Становище е базирано на универсални⁴ и регионални⁵ правни актове, включително практиката на Съда по темата⁶.

12. КСЕП е взел предвид и работата и заключенията на Седмата конференция на главните прокурори от Европа (Москва, 2006 г.)⁷ относно „ролята на прокуратурата в защитата на лицата”, както и Становища на КСЕП № 2 относно алтернативи на наказателното преследване, № 3 относно ролята на прокурорските служби извън областта на наказателното право и № 4 за отношенията между съдиите и прокурорите в демократичното общество⁸.

Определения

13. За целите на това Становище, КСЕП препраща към определенията, съдържащи се в параграф 21 от Препоръка Rec(2008)11 относно европейските разпоредби за непълнолетни закононарушители при условията на санкциите или мерките и точка I от Препоръка Rec(2003)20 относно новите начини за справяне с младежката престъпност и ролята на младежкото правосъдие:

- „Непълнолетен” означава лице на възраст под 18 години;
- „Непълнолетен закононарушител” означава лице на възраст под 18 години, за което се твърди, че е извършило или което е извършило престъпление;
- „Закононарушение” означава всяко действие или бездействие, което нарушава закона и влече след себе си санкция, и се разглежда от наказателен съд или какъвто и да е друг съдебен или административен орган.

Особености на правосъдието за ненавършили пълнолетие лица

14. Правосъдието за ненавършили пълнолетие лица следва да получи специално внимание от всички съдебни, правоохранителни и обществени участници с оглед деликатността на субектите му. Във всички съдебни системи прокурорът следва да взема предвид крехката възраст на непълнолетния, евентуалното действие на непълнолетието му като смекчаващо отговорността му обстоятелство и да обърне особено внимание на правата му.

15. Следва да бъдат обмислени следните мерки, където е уместно:

- видео или аудио запис на показанията, дадени от непълнолетни, разпит на непълнолетни, извършени с помощта на детски психолози, педагози, социални работници или други експерти;
- разпит на непълнолетните, извършван, когато е уместно, в присъствието на носителя на родителските права или друго лице, което е близко до непълнолетния или социалните служби;

- стаи за разпита, които са специално приспособени за деца. Броят на разпитите на непълнолетни жертви следва да бъде възможно най-ограничен;
- разпитите трябва да се провеждат по начини, по които се избягва повторна виктимизация.

16. Прокурорите следва да се стремят да насърчават мерки, насочени към превенция на извършването на закононарушения от непълнолетни, които, с оглед на тяхната деликатност, е вероятно да извършват закононарушения. Следва да се проведат разговори с родителите и те да бъдат включени в изпълнението на тези мерки.

17. Санкциите следва да отчитат образованието, обучението, личната среда и личността на съответните непълнолетни лица, а не просто да наказват престъпления или други неправомерни поведения. Мерките, които ограничават свободата на непълнолетните, следва да бъдат посочени от закона и да са ограничени до строгите изисквания, които са необходими за защита на обществото.

18. Съобразно своята компетентност, прокурорът следва да се стреми да гарантира, че всеки контакт от страна на непълнолетно лице, било то като закононарушител, като жертва или като свидетел, със съдебната система, получава специално внимание, за да му даде възможност да получи необходимата информация, със средства, които са разбираеми за неговата възраст, относно провеждането на производството, ролята на участниците от съдебната система и мерките, които се вземат за него.

19. Прокурорите следва да разполагат с необходимите и подходящи средства, за да упражняват правомощията си спрямо непълнолетните или тези средства следва да бъдат дадени на други компетентни служби, отговарящи за непълнолетните. По-специално, следва да им се предостави система за набиране, подходящо обучение както и необходим персонал, средства и специализирани услуги. Освен това държавите членки следва да обмислят определянето на специализирани звена или длъжностни лица за младежката престъпност.

20. При наказателни разследвания или наказателно преследване и други производства, засягащи непълнолетни, прокурорите следва да обърнат специално внимание на времевата рамка и следва да се стремят да гарантират, че тези случаи се третират като приоритетни и не се забавят неоснователно. Една продължителна процедура може да утежни отрицателното въздействие на извършеното закононарушение и може да възпрепятства надлежното възстановяване както на непълнолетния закононарушител така и на непълнолетната жертва.

21. Прокурорите следва да бъдат наясно, че съгласно международните стандарти децата, лишени от свобода, трябва, като основно правило, да бъдат отделени от пълнолетните лица и имат право да поддържат контакт със своето семейство⁹.

22. Интересът на обществото изисква медиите да получават необходимата информация относно функционирането на съдебната система¹⁰. Излагането пред медиите обаче може да бъде особено вредно за непълнолетните, участващи в разследвания на престъпления и

други процедури. Поради това прокурорите следва да са особено осъзнати за своята отговорност да не разкриват никаква информация, която може да нарушава правата на засегнатите непълнолетни или информация, която може да доведе до засилване на техните предразсъдъци.

23. Силно се препоръчва обмен на опит между прокурорите и международно сътрудничество по темата за правосъдието за ненавършили пълнолетие лица¹¹.

Непълнолетните преди съдебния процес

24. За да са по-добре запознати със ситуацията на непълнолетния, участващ в дадена процедура, прокурорите следва, в рамките на своята компетентност, да играят ключова роля в координацията и сътрудничеството на основните участници на етапа на разследване на престъплението, напр. полицейски, пробационни и социални служби.

25. Прокурорите следва, когато е възможно, да търсят съвета на социалните служби, специализираните служби за закрила на детето преди да вземат решение дали да осъществят или не наказателно преследване на съответния непълнолетен. Прокурорите следва да търсят съвета им и преди да вземат решение каква санкция или мярка да предложат на Съда. Освен това, те следва да са информиран за и да използват, ако е уместно, специални технически съоръжения за изслушване за непълнолетни и експерти (виж параграф 16 по-горе).

26. Имайки предвид евентуалното увреждащо въздействие на наказателното и другите производства върху бъдещото развитие на непълнолетните, прокурорите следва да търсят, в максималната възможна степен и в рамките на закона, алтернативи на наказателното преследване за непълнолетни закононарушители, когато тези алтернативи представляват уместна реакция на съда на закононарушението, като вземат предвид интереса на жертвите и на обществото като цяло и остават в съзвучие с целите на правосъдието за ненавършили пълнолетие лица¹².

27. Съгласно международните стандарти, досъдебното задържане на непълнолетни следва да се използва само като крайна мярка и за възможно най-кратък период от време. Когато работят с непълнолетни, прокурорите следва да бъдат особено внимателни при разглеждането на това дали основанията за досъдебно задържане могат да бъдат постигнати чрез мерки, включващи по-малко вмешателство, и да се уверят, че досъдебното задържане на непълнолетните се осъществява при условия, които могат да помогнат за свеждане до минимум на евентуалните отрицателни последици от задържането.

28. За осигуряване на равенство пред закона биха могли да бъдат полезни насоки или препоръки за подходящите мерки за различните видове закононарушения на непълнолетни.

Непълнолетните в съдебния процес

29. Целта да се осигури благополучието и интересът на непълнолетните по време на съдебния процес следва да се споделя от всички прокурори. Прокурорите следва да се стремят да сведат до минимум всякакви прекомерни вреди за закононарушителите, жертвите и свидетелите от наказателната процедура, където е приложимо, когато може да помогне защитен подход.

30. Прокурорът следва да се стреми да гарантира, че непълнолетният е запознат с обвиненията срещу него и е в състояние изцяло да упражни своята надлежна защита, за да представи непълнолетният обяснения и за да се възползва от правна помощ във всички производства, в които участва и за да може да говори свободно пред компетентния съд.

Изпълнение на решения за непълнолетни

31. Що се отнася до правосъдието за ненавършили пълнолетие лица, прокурорите следва да се стремят, когато това е в компетентността им, да гарантират, че мерките за възпитание и социализация, като поправка, образование, надзор от социалните служби, лечение, настаняване в специални заведения за непълнолетни и малолетни, медиация, както и съдебен надзор, пробация и условно освобождаване, се използват във възможно най-голям обем, като същевременно се взема предвид интересът на жертвата, общественият интерес, интересът на непълнолетния, както и целите на наказателното правосъдие.

32. Когато това е в рамките на техните правомощия, прокурорите следва да надзирават законността на прилагането на всички санкции и мерки, както и образованието в специализираните заведения за малолетни и непълнолетни и да осъществяват редовни проверки във всички изправителни специализирани институции за непълнолетни. Тези проверки следва да се отнасят и за заведенията за досъдебно задържане на непълнолетни заподозрени лица.

33. Когато това е в рамките на компетентността им, прокурорите следва да се уверят, че непълнолетните, които са извършили закононарушения и които са субект на съдебна мярка или санкция, се наблюдават и им се предоставя съдействие, за да се избегне рискът от повторно закононарушение.

34. Държавите членки се приканват редовно да проверяват прилагането в тяхната национална система на Препоръка Rec(2000)19, по-специално по отношение на правосъдието за ненавършили пълнолетие лица, както е описано в това Становище.

¹ Виж заданието на КСЕП за 2009-2010 г. (1044-то заседание на заместник министрите, 10 декември 2008 г.).

² Резолюция, приета от 28-мата Конференция на европейските министри на правосъдието (Лансароте, Испания, октомври 2007 г.).

³ Виж документ ССРЕ-GT(2010)1REV6.

⁴ Виж, по-специално нормативните актове на Организацията на обединените нации, включително: Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето (20 ноември 1989 г.); Стандартните минимални правила на Организацията на обединените нации за правораздаване по отношение на ненавършили пълнолетие („Правилата от Пекин”, 29 ноември 1985 г.); Насоките на Организацията на обединените нации за превенция на девиантното поведение на лица, които не са навършили пълнолетие („Насоките от Рияд”, 14 декември 1990 г.); Правилата на Организацията на обединените нации за защита на ненавършили пълнолетие лица, лишени от свобода („Правилата от Хавана”, 14 декември 1990 г.). Виж също Общ коментар №10 (2007) на Комитета по правата на детето на Организацията на обединените нации за правата на децата и правосъдието за лица, ненавършили пълнолетие (CRC/C/GC/10, 2007) и Правилник за процедурата и доказателствата на Международния наказателен съд (9 септември 2002 г.), и по-специално членове 67 („Показания дадени на живо чрез технология за аудио- или видео-връзка”), 68 („Предварително записани показания”), 87 („Защитни мерки”) и 88 („специални мерки”).

⁵ Виж, по-специално законодателството на Съвета на Европа, като: Европейската конвенция за правата на човека, включително членове 6, 8 и 13; Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие (CETS No. 201) (влязла в сила на 1 юли 2010 г. по отношение на 5-те държави членки); Препоръка Rec(2003)20 относно новите начини за справяне с младежката престъпност и ролята на младежкото правосъдие; Препоръка Rec(2006)2 относно европейските правила за затворите; Препоръка Rec(2008)11 относно европейските разпоредби за непълнолетни правонарушители, обект на санкции или мерки; Препоръка Rec(2009)10 за интегрирани национални стратегии за закрила на деца от насилие; Програма „Изграждане на Европа за и с децата”. Виж също „CommDH/IssuePaper (2009)1”, документ на Комисаря по правата на човека по темата „Децата и правосъдието за ненавършили пълнолетие лица: предложения за подобрения”.

⁶ Виж съдебната практика на ЕСПЧ, по-специално: X and Y. v. Netherlands (26 март 1985 г., № 8978/80); Vouaag v. Belgium (29 февруари 1988 г., № 9106/80); V. v. United Kingdom (16 декември 1999 г., № 24888/94) и T. v. United Kingdom (16 декември 1999 г., № 24724/94); Couillard Maugery v. France (1 юли 2004 г., № 64796/01); Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium (12 октомври 2006 г., № 13178/03); Okkali v. Turkey (17 октомври 2006 г., № 52067/99); Maumousseau and Washington v. France (6 декември 2007 г., № 39388/05); Yunus Aktaş and others v. Turkey (20 октомври 2009 г., № 24744/03); M.B. v. France (17 декември 2009 г., № 22115/06) (Молба за сезиране на Голямата камара в ход); Salduz v. Turkey (27 ноември 2008 г., № 36391/02).

⁷ Виж Седма сесия на Конференцията на главните прокурори от Европа (Москва, 5 до 6 юли 2006 г.), организирана от Съвета на Европа в сътрудничество с Главната прокуратура на Руската федерация.

⁸ Виж също обобщения анализ на въпросника във връзка с третирането на непълнолетните правонарушители (Документ РС-СР(2009)04окончателен) и проекта на Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа, изготвен от група от специалисти на Европейския комитет за правно сътрудничество (Документ CJ-S-SH(2011)9).

⁹ Виж Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето, член 37.

¹⁰ Виж Декларацията от Бордо в Становище № 12 (2009) на КСЕС и Становище № 4 (2009) на КСЕП за отношенията между съдиите и прокурорите в демократичното общество.

¹¹ Виж Становище № 1 на КСЕП относно начини за подобряване на международното сътрудничество в областта на наказателното правосъдие.

¹² Виж Становище № 2 на КСЕП относно алтернативи на наказателното преследване